

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samenvatting Monitoring Rapportage Nulmeting + 2 jaar (T₀₊₂)

Regio GEA+ Foodvalley (uitgebreid)

juni 2018

In opdracht van de Tafel Monitoring

Uitgevoerd door:

- Alliander
- Klimaatverbond Nederland
- Rijkswaterstaat

Samenvatting Foodvalley (uitgebreid)

Sinds de officiële start op 17 maart 2015 hebben al meer dan 200 partijen het Gelders Energieakkoord (GEA) ondertekend. Hierin zijn de nationale doelstellingen van het SER Energieakkoord doorvertaald naar de Gelderse context met als punt op de horizon een klimaatneutraal Gelderland in 2050. In het GEA en de bijbehorende uitvoeringsagenda wordt het belang van een regelmatig 'meten en vooruit kijken' onderschreven.

Deze rapportage geeft inzicht in de meest recente, bekende gegevens omtrent energiegebruik in Gelderland. Door deze rapportage is het mogelijk de ontwikkeling van het energiegebruik en duurzame opwek in Gelderland in beeld te krijgen. De gegevens zijn nog niet exact uitgekristalliseerd. De definitieve gegevens komen vaak pas geruime tijd later volledig beschikbaar. Toch geven deze rapportages een redelijk goed beeld van de stand van zaken met betrekking tot de energietransitie in Gelderland.

Voor u ligt de samenvatting waarin opnieuw wordt gekeken naar de trends en inzet gerelateerd aan de speerpunten van het GEA. De gegevens zijn voor drie verschillende aggregatieniveaus vastgelegd: de provincie als geheel, de Gelderse regio's (exclusief en inclusief grensoverschrijdende gemeentelijke samenwerkingsverbanden) en voor de Gelderse gemeenten.

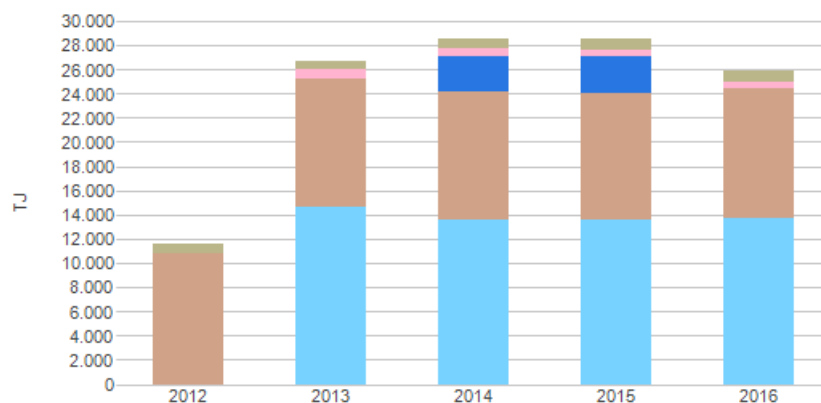
Enkele kerncijfers van Foodvalley (uitgebreid)

	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal inwoners per 1 januari	335.569	337.712	339.665	342.180	344.700
Aantal woningen per 1 januari [aantal]	133.887	139.916	141.948	143.946	145.694
Gemiddeld inkomen per inwoner [euro]	20.900	21.100	21.600	22.000	
Aantal personenautos per 1 januari	152.907	154.350	154.956	156.299	158.745
Aantal geregistreerde bedrijfsauto's per 1 januari	24.608	24.265	24.149	24.368	25.051

Bron: CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek / ABF Research - Systeem woningvoorraad (Sysvov)

Trendoverzicht energieverbruik hoofdsectoren

Onderstaand een overzicht van de trend in energiegebruik van de vier hoofdsectoren en hernieuwbare warmte. Hernieuwbare warmte wordt separaat opgenomen, omdat deze energie geen onderdeel vormt van de energie die via het openbare gas- en elektriciteitsnet wordt geleverd. In deel I van de GEA monitoring rapportage worden deze totalen nader uitgesplitst en verder toegelicht.

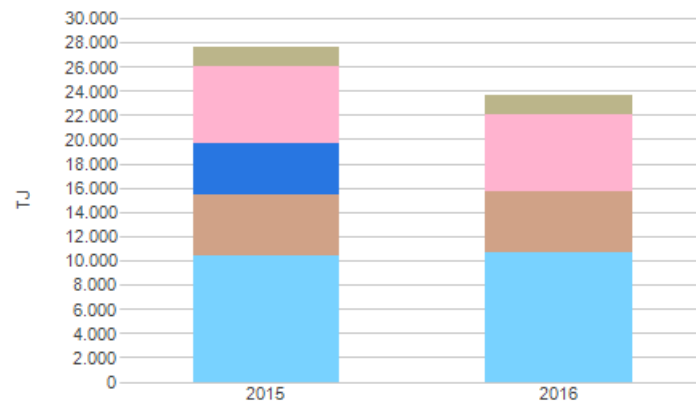
- Totaal bekend energiegebruik Gebouwde Omgeving
- Totaal bekend energiegebruik Verkeer en vervoer (incl. snelwegen, excl. elektr. railverkeer)
- Totaal bekend energiegebruik Industrie, Energie, Afval en Water (excl. gasgebruik energieproductie)
- Totaal bekend energiegebruik Landbouw, bosbouw en visserij (gas en elektr.)
- Totaal hernieuwbare warmte

Eenheid: TJ

Bron: Berekening (sub)totalen, Berekening brandstof, Optelling en waar nodig bijschatting o.b.v. CBS-gegevens, Rijkswaterstaat:

Modelmatige verdeling Nederlands totaal

Totaal overzicht energiegebruik 2015 en 2016

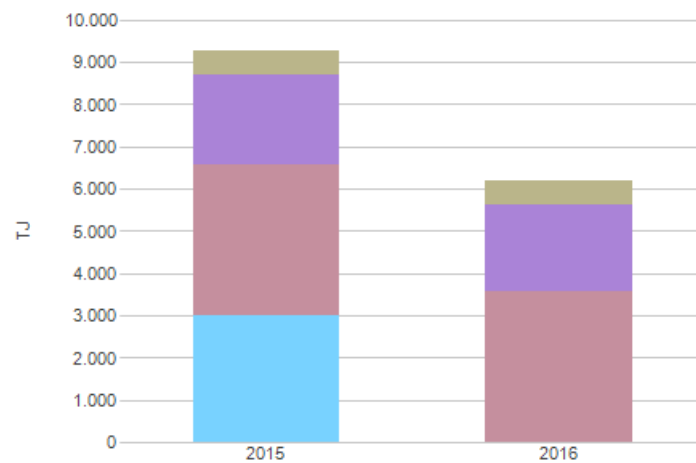

- Totaal bekend energiegebruik Verkeer en vervoer (incl. snelwegen, excl. elektr. railverkeer)
- Totaal zakelijk gasgebruik
- Totaal zakelijk elektriciteitsgebruik
- Totaal gasgebruik woningen (temperatuurgecorrigeerd)
- Totaal elektriciteitsgebruik woningen

Eenheid: Tj

Bron: Berekening brandstof, CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek, Berekening o.b.v. gemiddelde alle woningen en aantal woningen

Zakelijk energiegebruik

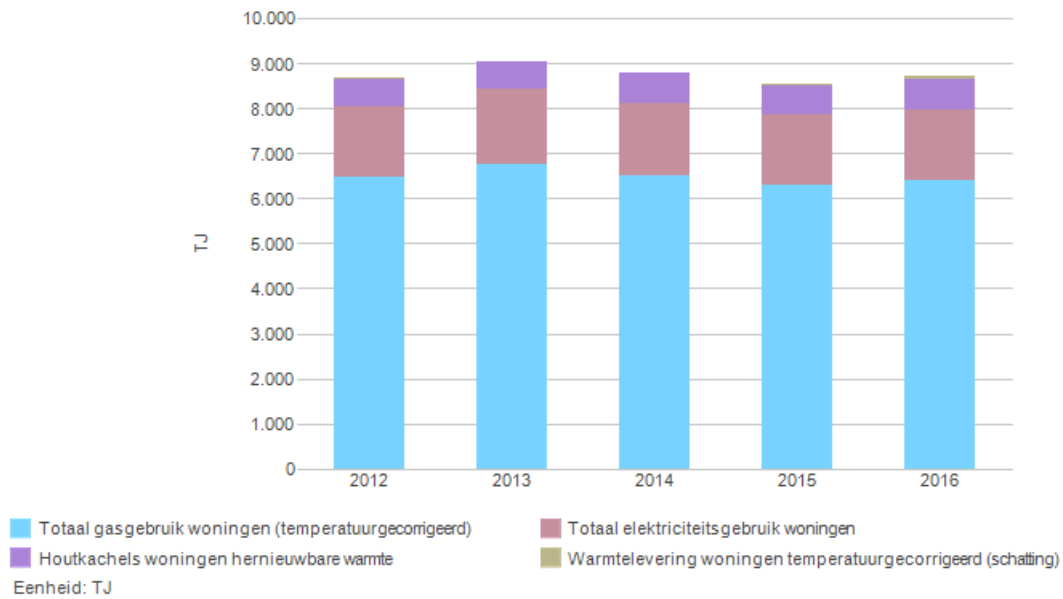

- Totaal bekend energiegebruik Industrie, Energie, Afval en Water (excl. gasgebruik energieproductie)
- Totaal energiegebruik Commerciële dienstverlening (gas en elektr.)
- Totaal energiegebruik Publieke dienstverlening (gas en elektr.)
- Totaal bekend energiegebruik Landbouw, bosbouw en visserij (gas en elektr.)

Eenheid: Tj

Bron: Optelling en waar nodig bijrschatting o.b.v. CBS-gegevens

Totaal energiegebruik woningen

Bron: Berekening o.b.v. gemiddelde alle woningen en aantal woningen, Rijkswaterstaat: Modelmatige verdeling Nederlands totaal,

Extrapolatie gemiddeld gasgebruik naar warmtewoningen

Cijfermatig overzicht energiegebruik in 2016

Sectoren	SBI	Branche	Gas 2016 (m3)	Elektriciteit 2016 (kWh)	Energie 2016 (TJ)	Energie 2015(TJ)	Totaal per sector 2016 (TJ)	
Woningen		Woningen	199.116.950	438.258.722	7.880	7.458	7.880	
Landbouw	A	Landbouw, bosbouw en visserij	9.371.000	75.465.000	568	552	568	
Industrie, energie, afval en water	B	Winning van delfstoffen	0	80.000	0	0	3.081	
	C	Industrie	50.421.000	327.895.000	2.776	2.708		
	D	Productie en distr. van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	-	4.135.000	15	15		
	E	Winning en distr. van water-, afval- en afvalwaterbeheer en sanering	321.000	17.466.000	73	71		
	F	Bouwnijverheid	3.535.000	28.854.000	216	207		
Commerciële dienstverlening	G	Groot- en detailhandel	21.177.000	198.784.000	1.386	1.402	3.583	
	H	Vervoer en opslag	5.015.000	93.639.000	496	500		
	I	Logies-, maaltijd en drankverstrekking	10.567.000	65.914.000	572	562		
	J	Informatie en communicatie	2.050.000	47.706.000	237	241		
	K	Financieel activiteiten en verzekeringen	4.797.000	31.499.000	265	281		
	L	exploitatie van en handel in onroerend goed	3.417.000	19.294.000	178	167		
	M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	7.226.000	37.446.000	364	342		
	N	Administratieve en ondersteunende activiteiten	1.697.000	9.172.000	87	82		
	Publieke dienstverlening	O	Openbaar bestuur en defensie;verplichte sociale verzekeringen	8.543.000	60.951.000	490	500	2.052
		P	Onderwijs	8.297.000	74.008.000	529	560	
Q		Gezondheids- en welzijnszorg	11.449.000	50.459.000	544	581		
R		Kunst, amusement en recreatie	5.599.000	28.913.000	281	289		
S		Overige dienstverlening	4.925.000	14.550.000	208	201		
Mobiliteit	U	Extraterritoriale organisaties en lichamen	0	0	0	0		
		Wegverkeer	-	-	9.988	9.756	10.686	
		Wegverkeer - snelwegen	-	-	5.374	5.244		
		Wegverkeer - excl. snelwegen	-	-	4.615	4.512		
		Mobiele werktuigen	-	-	638	638		
		Binnen- en recreatievaart	-	-	46	46		
Warmte		Railverkeer diesel	-	-	14	14		
		Gebruik hernieuwbare warmte(1)	-	-	963	918	963	
	Gebruik fossiele warmte(2)	-	-	0	0			
Energie totaal		Totaal bekend energieverbruik	-	-	28.814(3)	28.090	28.814	

Toelichting kleuren in tabel

Bijgeschatte gegevens

Deze branche bevat alleen data over het jaar 2015, de data voor 2016 is niet beschikbaar.

Cijfermatig overzicht energiegebruik in 2016 (toelichting bij tabel)

1. Gebruik hernieuwbare warmte wordt als separaat onderwerp gepresenteerd, omdat de beschikbare gegevens niet altijd aan de sectoren gekoppeld kunnen worden. Hernieuwbare warmte bestaat uit verschillende opties, zoals hernieuwbare warmtelevering vanuit een Afvalverbrandingsinstallatie (AVI) of bio-WKK, houtkachels en bodemwarmte.

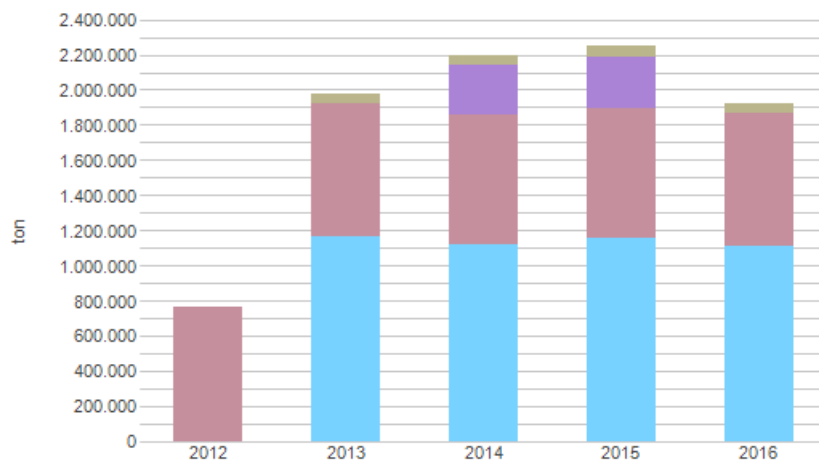
2. Gebruik fossiele warmte is gebaseerd op gegevens die door de warmteleveranciers in Gelderland aan de tafel Monitoring zijn geleverd. De gegevens met betrekking tot de geleverde warmte zijn door de tafel Monitoring uitgesplitst in een hernieuwbaar deel en een fossiel deel. Het fossiele deel hangt samen met het gebruik van aardgas en niet-biogene afvalstoffen als brandstof. Het hernieuwbare deel hangt samen met het gebruik van biomassa en biogene afvalstoffen als brandstof of bodemwarmte als bron.

3. De waarde van het Totaal bekend energieverbruik in deze tabel wijkt af van vergelijkbare waarden elders in het rapport. Dit wordt veroorzaakt doordat de tafel Monitoring ervoor heeft gekozen in deze tabel het absolute gasgebruik van woningen op te nemen. Elders in het rapport is het voor de fluctuerende buitentemperatuur gecorrigeerde gasverbruik opgenomen in het Totaal bekend energiegebruik. Het Totaal bekend energieverbruik is in deze tabel een optelling van de verschillende sectoren in de tabel.

In deze tabel zijn op enkele plaatsen getallen opgenomen, die niet door Rijkswaterstaat in de Klimaatmonitor zijn gepubliceerd. Het gaat om bijschattingen van de energiegebruiken van branches, die vanwege wettelijke beperkingen niet gepubliceerd mogen worden. De reden daarvoor is dat ze herleidbaar zijn naar individuele gebruikers. Rijkswaterstaat maakt in de Klimaatmonitor onderbouwde bijschattingen voor de ontbrekende branches en berekent daarmee het totale energiegebruik van de desbetreffende sector. De bijschattingen worden door Rijkswaterstaat alleen gebruikt als ze maximaal 20 % uitmaken van het subtotaal waarin ze worden opgenomen, maar niet separaat gepubliceerd. De tafel Monitoring van het GEA heeft besloten deze bijschattingen op eigen verantwoordelijkheid in deze tabel op te nemen, zodat de tabel compleet is en inzichtelijk is hoe de optellingen van de sectoren tot stand zijn gekomen. De bijschattingen zijn met een kleur gemarkeerd. De mate van nauwkeurigheid van deze bijschattingen kan niet bepaald worden.

Trendoverzicht CO2-uitstoot als gevolg van energiegebruik

De energiedragers (gas, elektriciteit, warmte en voertuigbrandstoffen) zijn met behulp van CO2-emissiefactoren omgerekend naar de corresponderende hoeveelheden uitgestoten CO2.

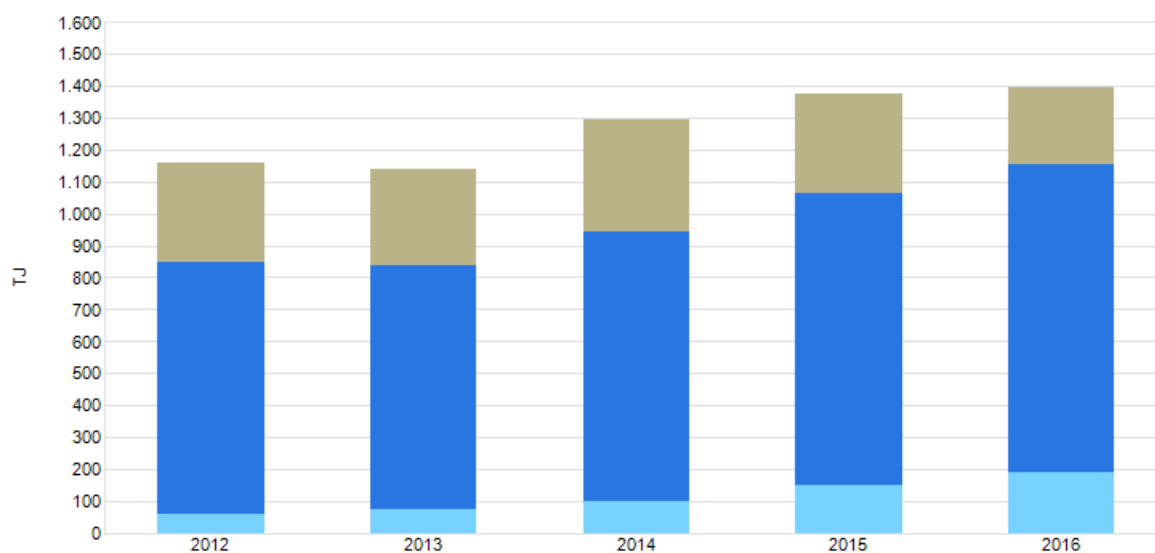

- CO2-uitstoot Gebouwde Omgeving (gas, elektr. en warmte, tier 3/tier 2)
  - CO2-uitstoot Verkeer en vervoer incl. snelwegen, excl. elektr. railverkeer (scope 1, tier 1)
  - CO2-uitstoot Industrie, Energie, Afval en Water (gas en elektr., tier 3)
  - CO2-uitstoot Landbouw, bosbouw en visserij, SBI A (gas, elektr., tier 3)
- Eenheid: ton

Bron: Berekening CO2-uitstoot, Nederlandse Emissieregistratie

Trendoverzicht hernieuwbare energie

Onderstaand een overzicht van de trend in hernieuwbare energie in de drie energiedragers elektriciteit, warmte en voertuigbrandstoffen. In deel II worden deze totalen nader uitgesplitst.

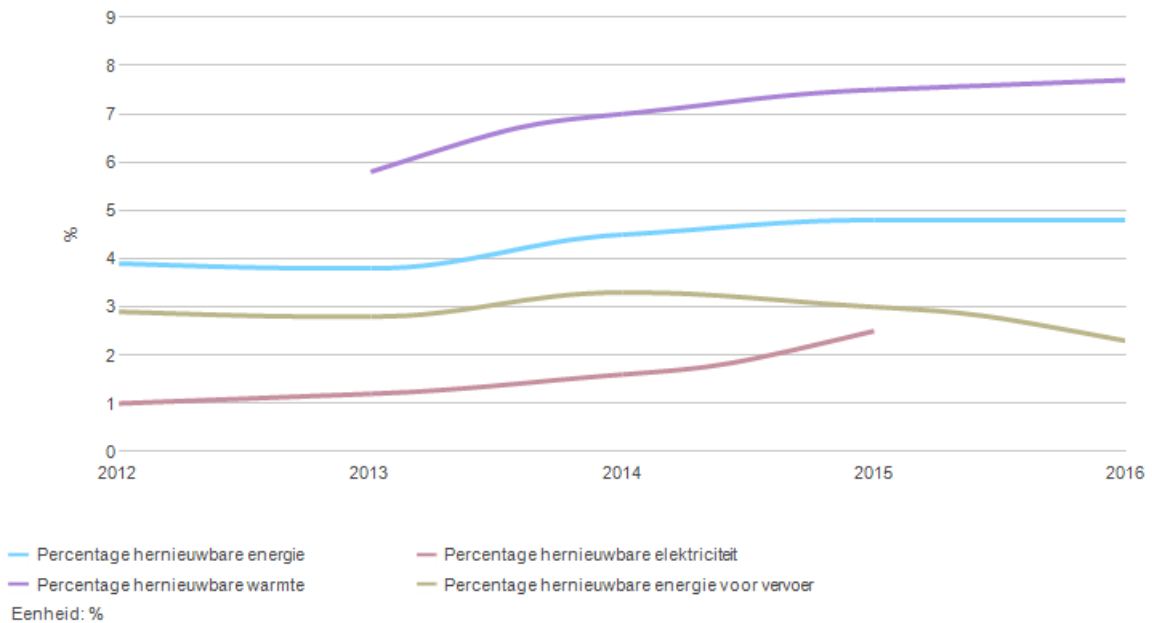
- Totaal hernieuwbare elektriciteit
  - Hernieuwbare warmte allocerbare opties
  - Totaal hernieuwbare energie voor vervoer
- Eenheid: Tj

Bron: Rijkswaterstaat: Modelmatige verdeling Nederlands totaal

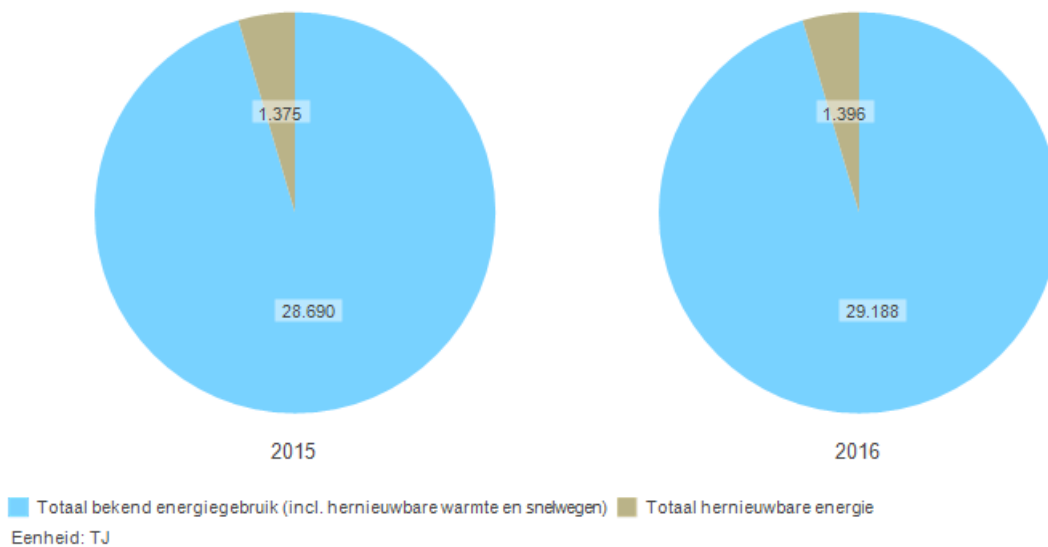

Percentage hernieuwbare energie

Door bovenstaande hoeveelheden gebruikte energie en in Gelderland gebruikte hernieuwbare energie op elkaar te delen kunnen de percentages hernieuwbare energie bepaald worden.

Bron: Berekening o.b.v. gegevens meerdere bronnen

Bron: Berekening (sub)totalen, Rijkswaterstaat: Modelmatige verdeling Nederlands totaal

Het deel Totaal hernieuwbare energie alloceerbare opties is inclusief de bijgemengde biobrandstoffen voor verkeer. Deze brandstoffen (energiedragers) worden waarschijnlijk niet in Gelderland geproduceerd; de energie uit deze dragers wordt wel in Gelderland gebruikt.

	2014	2015	2016
Totaal hernieuwbare elektriciteit [TJ]	96	147	189
Percentage hernieuwbare elektriciteit [%]	1,6	2,5	?
Totaal hernieuwbare warmte [TJ]	846	918	963
Percentage hernieuwbare warmte [%]	7,0	7,5	7,7
Totaal hernieuwbare energie voor vervoer [TJ]	351	311	244
Percentage hernieuwbare energie voor vervoer [%]	3,3	3,0	2,3
Totaal hernieuwbare energie [TJ]	1.293	1.375	1.396
Percentage hernieuwbare energie [%]	4,5	4,8	4,8

Bron: Rijkswaterstaat: Modelmatige verdeling Nederlands totaal

Berekening o.b.v. gegevens meerdere bronnen

Trendoverzicht investeringen en arbeid gerelateerd aan de energietransitie

Van een deel van de geïnstalleerde technieken is bepaald hoeveel investeringen en arbeid deze met zich mee hebben gebracht. Onderstaand een overzicht van de trend in totale investeringen en totale arbeid van de technieken waarvoor deze gegevens beschikbaar zijn. In deel III worden deze totalen nader uitgesplitst.

	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal arbeid (jaarlijks) [FTE]	?	77	78	?	164
Totaal investeringen (jaarlijks) [miljoen euro]	?	8,7	8,5	?	17,0
Totaal onderhoudskosten (jaarlijks) [miljoen euro]	0,3	0,4	0,5	1,1	1,5

Bron: berekening Rijkswaterstaat o.b.v. kentallen ECN

Samenvatting energiecoöperaties Gelderland

Lokale coöperaties spelen een belangrijke rol in het realiseren van hernieuwbare energie opwek en het behoud van draagvlak. In onderstaande tabel zijn enkele gegevens samengevat over de coöperaties die in 2017 actief zijn.

	2015	2016	2017
Aantal collectieve zonprojecten [aantal]	19	31	42
Aantal coöperatieve windparken [aantal]	4	5	5
Aantal projectcoöperaties zon [aantal]	3	5	7
Aantal zonprojecten met crowdfunding/ financiële participatie [aantal]	10	13	15
Vermogen collectieve zonprojecten [kW]	1.472	2.702	3.792
Vermogen coöperatieve windparken [kW]	7.175	17.175	17.175
Vermogen projectcoöperaties zon [kW]	213	364	509
Vermogen zonprojecten met crowdfunding/ financiële participatie [kW]	546	742	1.232

